

Inrichting van de uitvoering

Voor het provinciaal Meerjarenprogramma
Infrastructuur Energie & Klimaat

Provincie Zuid-Holland, november 2023

provincie
Zuid-Holland

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Zuid-Holland.
November 2023.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met

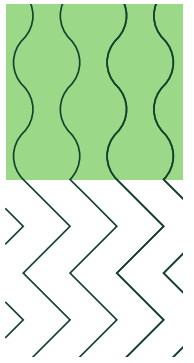
Provincie Zuid-Holland
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
www.zuid-holland.nl

Tekst
provincie Zuid-Holland.

Vormgeving en productie
Delta3,
provincie Zuid-Holland.

PZH-2023-844943765

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting pMIEK Zuid-Holland	4
1. Aanleiding en doel	5
1.1 Samen verder aan de slag met het energiesysteem	5
1.2 Achtergrond en verhouding tot brede opgave energie-infrastructuur	5
1.3 Doel Inrichting van de uitvoering	5
1.4 Verhouding tot ontwikkeling pMIEK 2.0 en brede samenwerking	6
1.5 Vaststelling	6
2. Scope en organisatie	7
2.1 Scope	7
2.2 Organisatie: gezamenlijk energie-infrastructuur realiseren	7
2.3 Monitoring	9
2.4 Beoogde werking van de Energieraad	9
3. Spoor 1 nationaal – Voortgang nationale energie infrastructuur projecten	10
3.1 Werkpakket 'Projecten monitoren voortgang en inpassen'	10
Organisatie van het werkpakket Projecten monitoren voortgang en inpassen'	10
4. Spoor 1 – Sneller bouwen	11
4.1 Werkpakket 'Projecten organiseren, uitvoeren en monitoren'	11
4.1.1 Organisatie van het werkpakket	11
4.1.1.1 Organisatie werkpakket 'projecten organiseren, uitvoeren en monitoren,' als geheel	11

4.1.1.2	Organisatie en aanpak 'projecten organiseren, monitoren, realiseren en versnellen' op projectniveau	11
4.1.2	Monitoring	12
4.1.2.1	Monitoring op projectniveau	12
4.1.2.2	Monitoring op portfolioniveau	14
4.2	Werkpakket 'versnellen projecten provinciaal'	14
4.2.1	Organisatie van het werkpakket	14
4.2.2	Monitoring	14
5.	Spoor 3 – Integraal programmeren: ruimtelijke en systeemontwikkeling in samenhang	15
5.1	Werkpakket 'Strategische ruimtelijke voorverkenningprojecten'	15
5.1.1	Organisatie van het werkpakket	15
5.1.2	Monitoring	16
5.2	Werkpakket 'Onderzoeks- en actieagenda'	16
5.2.1	Organisatie van het werkpakket	17
5.2.2	Monitoring	17
5.3	Werkpakket 'Integraal programmeren'	17
5.3.1	Organisatie van het werkpakket	17
6.	Borging in organisatie	19
6.1	Netbeheerders	19
6.2	Provincie Zuid-Holland	19
6.3	Warmtetransportbedrijf	19
6.4	Gemeenten	19
	Bijlagen	20
1.	Notitie samenwerking, organisatie en governance Energie-infrastructuur Zuid Holland	21
2.	Projectenlijst werkpakket projecten organiseren, monitoren en realiseren	29
3.	Projectenlijst werkpakket strategische ruimtelijke voorverkenningen	30
4.	Projectenlijst werkpakket Onderzoeks- en actieagenda	32
5.	Monitoring Werkpakket projecten organiseren, uitvoeren en monitoren	35

1. Aanleiding en doel

1.1 Samen verder aan de slag met het energiesysteem

Het energiesysteem verandert in snel tempo, ook binnen Zuid-Holland. De combinatie van grote opgaven zoals woningbouw, de energietransitie, stikstof, natuur en mobiliteit, maar ook geopolitieke ontwikkelingen, leiden tot vele en relatief snelle veranderingen voor het energiesysteem. De komende jaren betekent dit dat de vraag naar energie-infrastructuur groter en diverser zal worden. De behoefte aan energie-infrastructuur overstijgt daarbij hetgeen daadwerkelijk gerealiseerd zal kunnen worden. Op veel plekken in ons land is dat al merkbaar in de vorm van netcongestie, ook in Zuid-Holland. Bijbehorend uitvoeringsprogramma geeft invulling aan de uitvoering om deze opgave aan te pakken. Deze samenwerking richt zich over de volle breedte van het energiesysteem en de bijbehorende infrastructuur: het sneller bouwen en uitbreiden van infrastructuur, het slimmer benutten van bestaande infrastructuur en het programmeren van het energiesysteem in samenhang met ruimtelijke ontwikkelingen. Op die manier kan het energiesysteem zo goed als mogelijk voorzien in de toekomstige behoeften binnen Zuid-Holland. Dit kan alleen succesvol invulling krijgen in daadkrachtige samenwerking tussen alle betrokkenen.

1.2 Achtergrond en verhouding tot brede opgave energie-infrastructuur

Als onderdeel van de bredere samenwerking rondom het onderwerp energie-infrastructuur in Zuid-Holland is in juni '23 het eerste provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie Klimaat (pMIEK) afgerond. Het pMIEK benoemt energie-infrastructuur projecten die van belang zijn voor ontwikkelingen en opgaven in de provincie Zuid-Holland, onderverdeeld in verschillende categorieën. Dit is tot stand gekomen in samenwerking tussen de provincie, gemeenten en netbeheerders. Deze projecten vragen allemaal om uitvoering en monitoring. Om daaraan verder invulling te geven is dit

uitvoeringsprogramma opgesteld. Dit document gaat vooral in op het portfolio en een gezamenlijk werkwijze naast de eigenstandige projectorganisatie en structuur van projecten.

De opgave rondom energie-infrastructuur en bijbehorende en samenwerking strekken verder dan de onderwerpen in het pMIEK. Er zijn meer onderwerpen die gezamenlijke aandacht vragen en waarbij samenwerking, afstemming en kennisuitwisseling van meerwaarde kunnen zijn. Ook die onderwerpen zullen aandacht en inzet vragen van de verschillende betrokken partijen. Zo wordt ook samengewerkt aan het inzetten van slimme oplossingen waarmee bestaande infrastructuur beter benut kan worden (het zogenaamde 'spoor 2'). Ook dit is onderwerp van gesprek in de Energieraad Zuid-Holland, en wordt de komende tijd nog nader uitgewerkt. Verder is de verwachting dat ook meer lokale opgaven rondom energie-infrastructuur (waarbij bijvoorbeeld kan worden gedacht aan congestie op het niveau van de laagspanningsnetten) aandacht gaan vragen, hetgeen ook desgewenst een plek krijgen op de agenda van de Energieraad.

1.3 Doel Uitvoeringsprogramma

Energie-infrastructuur vormt een omvangrijke en urgente opgave, die samenhangt met de mogelijkheden van vele sectorale programma's en ambities binnen Zuid-Holland. In het pMIEK is aangegeven welke energie-infrastructuurprojecten van bovengemiddeld en provinciaal belang zijn in dat kader.

Dit document legt afspraken rondom de uitvoering en monitoring van de pMIEK projecten vast. Dit vraagt nadrukkelijk om bestendiging en opschaling van de nodige betrokkenheid, inzet en prioriteit bij alle betrokken partijen. Hiermee vormt het de basis voor de benodigde organisatie, capaciteit en het bijbehorende commitment van de betrokken partijen om invulling te geven aan de uitvoering van de projecten uit het pMIEK 1.0. Het treedt daarbij niet in de verantwoordelijkheden en taken op projectniveau. Het richt zich op het borgen van de

voortgang van de uitvoering van het pMIEK 1.0 en op wat dat vraagt van de verschillende betrokken partijen aan werkwijze en inzet.

De werkwijze gaat in op zowel de concrete uitvoeringsprojecten, de (voor)verkenningprojecten als de onderzoeks- en actieagenda. Focus ligt op de organisatie en werkwijze bij de uitwerking, ontwikkeling en monitoring van de verschillende soorten projecten. Het is gebaseerd op hetgeen in het pMIEK 1.0 is opgenomen, en bevat geen nieuwe keuzes over projecten of prioritering.

1.4 Verhouding tot ontwikkeling pMIEK 2.0 en bredere samenwerking

Aangezien dit uitvoeringsprogramma zich richt op de uitvoering van het pMIEK 1.0, gaat dit in op de periode waarin deels ook gewerkt wordt aan de ontwikkeling van het pMIEK 2.0. Dat laatste is niet de focus van dit uitvoeringsprogramma, tegelijkertijd raakt dit wel de samenwerkingsagenda van de betrokken periode.

Het plan van aanpak voor het pMIEK 2.0 van Zuid-Holland (tweede iteratie van het integraal programma-proces) en de daarbij verder uit te werken Energievisie wordt eind dit jaar opgesteld.

De brede samenwerking rondom het onderwerp energie-infrastructuur is nader uitgewerkt in de 'Notitie samenwerking, organisatie en governance Energie-infrastructuur Zuid Holland', zie bijlage 1.

1.5 Vaststelling

Het uitvoeringsprogramma is opgesteld door de ambtelijk kerngroep na bespreking en ophalen van input bij gemeenten via een brede werksessie op 3 oktober 2023 en de brede ambtelijke groep op 12 oktober 2023. Bij de behandeling in de Energieraad op 27 oktober zijn er enkele op- en aanmerkingen gemaakt die verwerkt zijn. Verder is besproken op welke wijze manier het gewenste gemeentelijke commitment op inzet en inspanning voor het uitvoeringsprogramma kan worden verkregen. Voorstel is de vertegenwoordigende wethouders te verzoeken om het Uitvoeringsprogramma te agenderen in de regionale bestuurlijke overleggen. Dit gebeurt parallel aan het ter goedkeuring aanbieden aan de Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland.

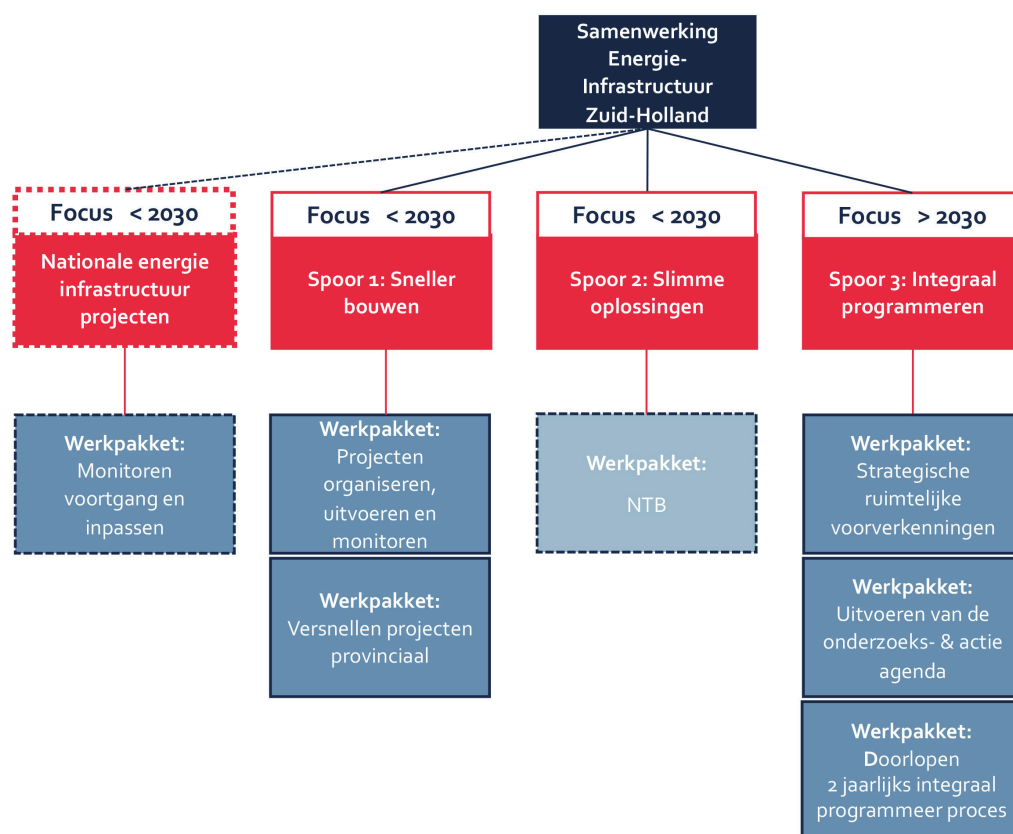
2. Scope en organisatie

2.1 Scope

Dit document beslaat de werkafspraken voor de uitvoering van de projecten van pMIEK 1.0. Op basis van het pMIEK 1.0 zijn verschillende werkpakketten gedefinieerd, waarin de projecten vanuit het pMIEK 1.0 landen. Dit document gaat in op de werkpakketten onder spoor 1 en spoor 3. Terwijl het werkpakket voor spoor 2 apart uitgewerkt wordt en daarom geen onderdeel van dit document is, is spoor 1 versnellen nationaal ('Nationale energie infrastructuur projecten') opgenomen. In onderstaand figuur zijn de sporen schematisch weergegeven.

2.2 Organisatie: gezamenlijk energie-infrastructuur realiseren

Uitvoering van het pMIEK gaat vooral over het uitvoeren, verder brengen en versnellen van de projecten uit het pMIEK. Dat gebeurt primair op het niveau van de projecten (inclusief verkenningen, onderzoeken en acties) zelf; elk project kent een trekker (eigenaar), de andere betrokken partijen (projectteam). Het werkpakket is ondergebracht in een werkgroep, die het overzicht houdt over het werkpakket, monitort en voortgang en eventuele aandachtspunten rapporteert richting (brede)

Figuur 1: Overzicht werkpakketten samenwerking Energie-infrastructuur in Zuid-Holland

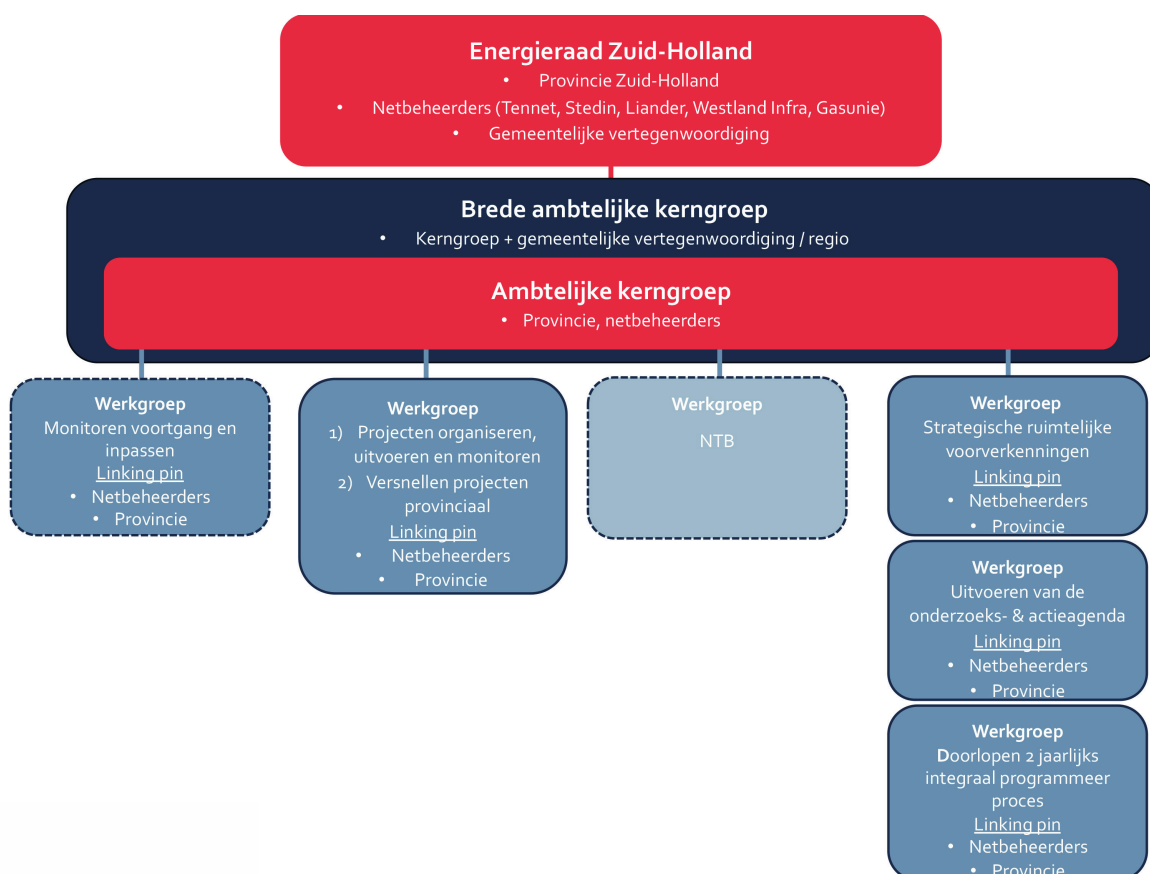
ambtelijke kerngroep en vervolgens de Energieraad. Elke werkgroep kent verbindende persoon of organisatie (een nader te bepalen 'linking pin') die zorgt voor de informatievoorziening en afstemming tussen werkgroep en ambtelijke kerngroep.

Daarbij verzorgt de ambtelijk kerngroep de overall coördinatie, stuurt op voortgang van de uitvoering en draagt zorg voor de inrichten van het programma, inclusief capaciteit, middelen. Ook vindt hier op ambtelijk niveau zo nodig bijsturing en (tussentijdse) evaluatie plaats. Urgente vragen kunnen leiden tot aanpassing van de inrichting en inhoud van werkpakketten betekenen; deze wordt voorgelegd aan de Energieraad. Deelnemers van de ambtelijke kerngroep zijn verantwoordelijk voor de inzet, capaciteit en benodigde middelen vanuit de eigen organisatie

om tot het pMIEK uit te kunnen voeren (ofwel invulling aan de uitvoering te geven).

Het brede ambtelijke kernteam wordt geïnformeerd over de voortgang en eventuele aandachtspunten die hieruit naar voren komen, ook vanuit hun voorbereidende rol richting de Energieraad.

Elk van onderkende werkpakketten kent een eigen werkgroep. Deze werkgroepen zijn (inhoudelijk) verantwoordelijk voor coördinatie van het werkspoor en rapporteren regulier over de voortgang aan het kernteam (middels afstemoverleg). In de volgende hoofdstukken volgt een nadere toelichting per spoor.

Figuur 2: Organisatie Energie-infrastructuur in Zuid-Holland

2.3 Monitoring

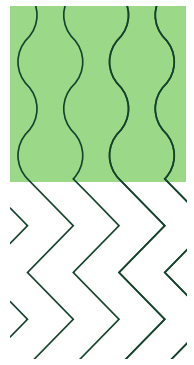
De monitoring is gericht op het versneld in uitvoering brengen van de concrete pMIEK projecten en een deel van de (voor)verkenningprojecten. Concreet is het doel om mogelijke vertragingen in de voortgang inzichtelijk te maken en, waar nodig, tijdig maatregelen te treffen om vertraging te voorkomen. De monitoring vindt plaats op twee niveaus: projectniveau en portfolioniveau.

Uitvoering van het pMIEK gaat vooral over het uitvoeren, verder brengen en versnellen van de projecten uit het pMIEK. Dat gebeurt primair op het niveau van de projecten (inclusief verkenningen, onderzoeken en acties) zelf; elk project kent een trekker (eigenaar), de andere betrokken partijen (projectteam).

2.4 Beoogde werking van de Energieraad

De Energieraad is het bestuurlijke afstemmings-overleg op het niveau van Zuid-Holland gericht op de opgave en samenwerking rondom energie-infrastructuur. Deze kent een bredere agenda dan alleen de uitvoering van het pMIEK.

In het kader van de uitvoering van het pMIEK 1.0 heeft de Energieraad een rol om op overkoepelend niveau de voortgang te monitoren, knelpunten te signaleren en lessen te leren op voor de toekomst. Dit in samenhang met gerichte bestuurlijke bespreking van onderwerpen op regionale schaal. De wethouders die namens een regio deelnemen in de Energieraad spelen hierbij een verbindende, activerende en inspirerende rol richting de gemeenten binnen de regio die ze vertegenwoordigen. Indien zich op projectniveau knelpunten voordoen die bestuurlijke aandacht vragen, dan worden deze in eerste instantie op projectniveau besproken en afgedaan. Deze vormen slechts in bijzondere gevallen gespreksonderwerp in de Energieraad, zie ook paragraaf 4.1.1. Tegelijkertijd kan de opgave op specifieke onderwerpen en momenten vragen om het inzetten van gepast bestuurlijk gewicht vanuit de Energieraad.

3. Spoor 1 nationaal – Voortgang nationale energie infrastructuur projecten

Spoor 1 nationaal richt zicht op uitvoering van nationale (diepte) investeringsprojecten op Zuid-Hollands grondgebied. Het betreft projecten in uitvoering en eventueel wenselijke aanvullende projecten op nationale schaal (nMIEK en RCR).

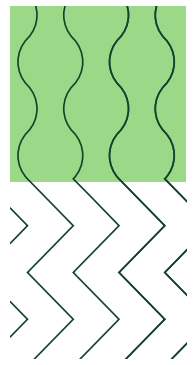
Deze projecten vallen onder het nationale MIEK en worden georganiseerd, gemonitord en gerealiseerd vanuit het MIEK (ministerie van EZK en project-eigenaren) en de Energy (& Industry) board Haven Industrieel Complex (HIC) bestaande uit Havenbedrijf Rotterdam (HbR), Deltalinqs, Stedin en TenneT. Op directeureniveau vindt een afstemming-overleg plaats waarbij provincie en gemeente Rotterdam aanwezig zijn.

3.1 Werkpakket 'Projecten monitoren voortgang en inpassen'

Het doel is informeren, volgen van de voortgang en ruimtelijke inpassing van deze projecten. Waar nodig (gezamenlijk) door de decentrale overheden inspraak/zienswijze indienen op de lopende project-procedure. Ruimtelijke inpassing vraagt om samenwerking met betrokken gemeenten en provincie. Ook vroegtijdige afstemming en inzet door gemeenten en provincie op vergunningen (in de voorbereiding hiervan) is onderdeel van dit werkpakket. Daarnaast kunnen gezamenlijk gedeelde aandachtspunten (bijvoorbeeld capaciteit, integraliteit en samenhang projecten) binnen het rijk geadresseerd worden.

Organisatie van het werkpakket Projecten monitoren voortgang en inpassen'

Provincie heeft een aanspreekpunt die voortgang van deze projecten bijhoudt, in afstemming met de diverse betrokken partijen.

4. Spoor 1 – Sneller bouwen

Spoor 1 richt zicht op uitvoering van (diepte) investeringsprojecten op de korte termijn (bijlage 2). Het doel is versnellen van bestaande energie-infra-projecten. In dit spoor onderscheiden we 2 werkpakketen 1) versnellen projecten provinciaal en 2) organiseren, uitvoeren en monitoren van het projectportfolio van uitvoeringsprojecten.

4.1 Werkpakket 'Projecten organiseren, uitvoeren en monitoren'

Het werkpakket projecten organiseren, uitvoeren en monitoren omvat de volgende projecten uit het pMIEK 1.0

- Concrete pMIEK projecten (17 projecten) (bijlage 2)
- Verkenningprojecten: warmteprojecten (8 projecten) en technische projecten (5 projecten)

Activiteiten op hoofdlijnen:

- Inzichtelijk maken van alle acties die te nemen zijn voor het concretiseren van projecten
- Acties definiëren die nodig zijn om te kunnen bepalen of de projecten in de tweede iteratie wel een pMIEK-status kunnen krijgen.
- Werkafspraken over wie deze acties uitvoert en wanneer
- Clusteren van projecten vanuit systeemsamenhang ten behoeve van inzicht en rapportage van mogelijke effecten van ontwikkelingen (vertraging) projecten op systeemniveau en eventuele agendering hiervan in de Energieraad.

4.1.1 Organisatie van het werkpakket

4.1.1.1 Organisatie werkpakket 'projecten organiseren, uitvoeren en monitoren,' als geheel

De coördinatie van dit werkpakket als geheel is belegd in de werkgroep van werkspoor 1. Deze richt zicht op bewaking van de integrale voortgang bewaken, het (laten) opstellen van de monitoring van het werkpakket als geheel en, desgewenst, de

analyse van projecten. Op basis hiervan kan de werkgroep zo nodig voorstellen doen voor het inrichten van (extra) inspanningen om tot voldoende voortgang te komen, zoals bijvoorbeeld extra versnellingsteams. Dit als basis voor bespreking in de Energieraad.

De werkgroep niet treedt in de organisatie op projectniveau, die belegd is een in zelfstandige projectorganisatie (voor veel projecten reeds bestaand).

4.1.1.2 Organisatie en aanpak 'projecten organiseren, monitoren, realiseren en versnellen' op projectniveau

Elk project kent een eigen projectorganisatie, waarin de deelnemende partijen zijn vertegenwoordigd. Welke partijen per project dat zijn, is opgenomen in de lijst van bijlage 2. Schematisch geeft onderstaande figuur weer op welke manier deze typisch ingericht is, hoe deze zich verhoudt tot het werkpakket van spoor 1 als geheel en hoe de informatiestroom van en naar de Energieraad is voorzien. Als deze projectorganisatie momenteel nog niet is ingericht, gebeurt dit uiterlijk in het eerste kwartaal van 2024.

Van belang is voor elke project (indien nog niet gestart) een gezamenlijk startoverleg (gemeente/netbeheerder) te organiseren (fase 0). Dit overleg dient ook om inzicht te krijgen van benodigde capaciteit op welk moment. In deze fase wordt een mijlpalenplanning op hoofdlijnen opgesteld (uiterlijk Q1 2024). Tevens wordt op hoofdlijnen inzichtelijk gemaakt welke activiteiten en besluiten per partij per fase/mijlpaal nodig zijn (uiterlijk Q1 2024). Een handvat voor de te hanteren standaardfasering, die tevens kan dienen als de basis voor monitoring, is weergegeven door het stroomschema in de volgende paragraaf. Deze is verder toegelicht in bijlage 5.

Elke projectorganisatie richt zich op het tijdig behalen van de benoemde mijlpalen, onder meer door risico's voor de voortgang tijdig te identificeren en daarop actie te ondernemen. Hierbij kan escalatie op projectniveau relevant zijn om tijdig tot actie of

beslissingen te komen. Elk project kent naast een projectgroep de mogelijkheid om overleg te voeren op directie / bestuurlijk niveau. Escalatie krijgt altijd primair invulling op projectniveau. Slechts in uitzonderlijke gevallen leidt dit tot bespreking in de Energieraad (dit kan het geval zijn bij lessen of inzichten die bredere aandacht verdienen en/of grote impact hebben op het systeemniveau).

De projectgroep voorziet in de gewenste voortgangsrapportage / -informatie door deze regulier aan te leveren bij de brede ambtelijke kerngroep. Deze bundelt de voortgangsinformatie op projectniveau tot een overzicht met bijbehorende overkoepelende lessen en aandachtspunten voor bespreking in de Energieraad.

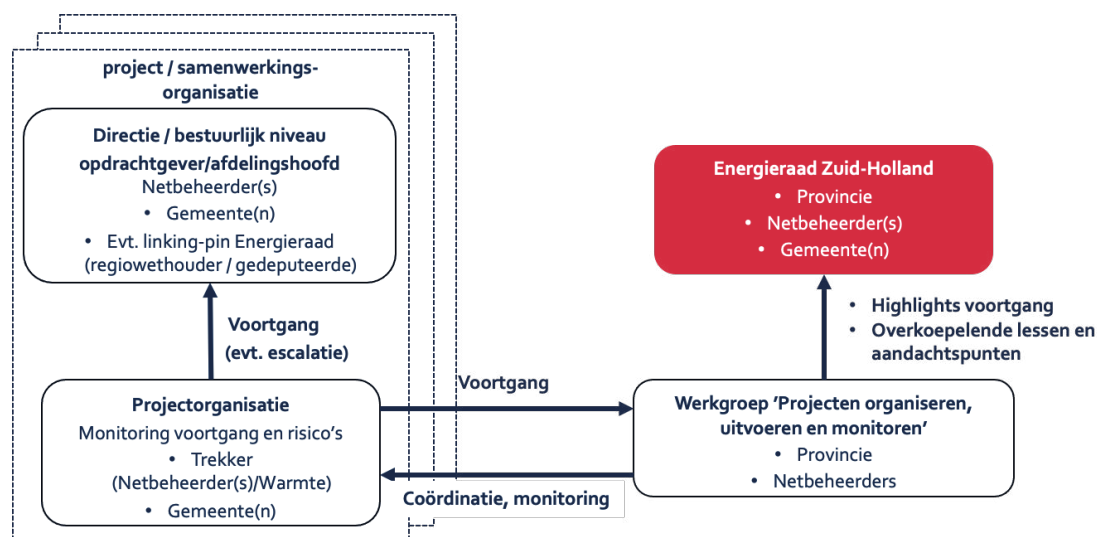
4.1.2 Monitoring

4.1.2.1 Monitoring op projectniveau

De projectorganisatie van elk project (zie vorige paragraaf) is gericht op het minimaal halen van de met elkaar vastgestelde in bedrijf name (IBN) datum¹ van het betreffende project. Om hierop tijdig zicht te hebben, vindt monitoring op projectniveau plaats. In dat kader is de projectorganisatie verantwoordelijk voor het elk kwartaal rapporteren van de voortgang en risico's. Deze rapportage op projectniveau dient tevens als input dient voor de monitoring op portfolioniveau (zie volgende paragraaf). De methodiek voor monitoring op projectniveau wordt de komende periode nader uitgewerkt, onderstaand beoogde inrichting.

De mijlpalenplanning van het project (zie ook vorige paragraaf) vormt de basis voor de rapportage van voortgang. Onderstaand schema biedt houvast voor een standaard mijlpalenplanning en daarmee monitoring van de voortgang.

¹ De tijdslijnen voor de elektriciteitsprojecten worden vastgesteld in IP2024. Momenteel betreft dat nog een indicatie op basis van IP2022. Nieuwe inzichten vanuit het IP2024 worden tzt verwerkt als basis voor monitoring.

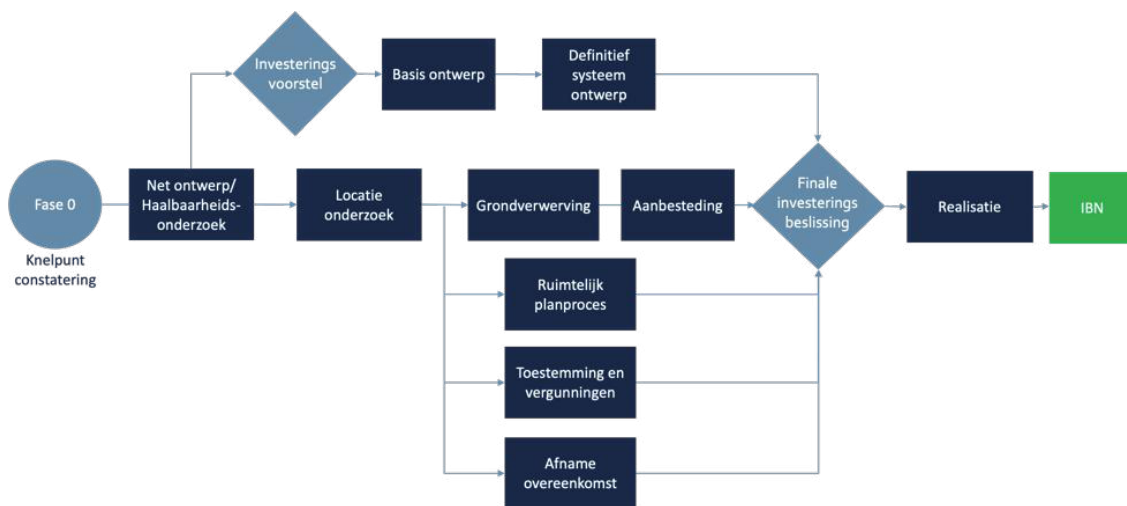

Projectontwikkeling warmteprojecten

De projectontwikkeling van warmteprojecten heeft een lange doorlooptijd door de ontwikkeling van de warmtebron, warmtevraag en warmtenetwerken. Aandachtspunten ten opzichte van elektriciteitsprojecten:

- De wet-, en regelgeving voor de ontwikkeling van collectieve warmte is nog onduidelijk
- Het warmtebedrijf is in publieke handen

Figuur 3: samenwerking en interactie tussen projectorganisatie en Energieraad Zuid-Holland

Figuur 4: Versimpelde weergave van processchema voor het plaatsen of uitbreiden van stations. Afhankelijk van het project en de netbeheerder kunnen onderdelen niet van toepassing zijn (bijvoorbeeld als er geen grond nodig is) of in een andere volgorde staan. In bijlage 5 staat verdere toelichting op termen.

Per mijlpaal wordt in lijn met het schema hiernaast met een 'stoplicht' gerapporteerd, gericht op de haalbaarheid van de geambieerde ingebruikname.

In de toelichting wordt aangegeven welke aandachtspunten er zijn, zowel op proces als op risico's, eveneens via een 'stoplichtenmodel'. Handvatten hiervoor zijn opgenomen in bijlage 5.

Legenda voortgangstatus projecten	
Op planning Huidige voortgang resulteert in inbedrijfname nabij ondergrens inbedrijfname	Green
Risico op vertraging Huidige voortgang resulteert in inbedrijfname tussen ondergrens en bovengrens inbedrijfname	Yellow
Vertraagd Huidige voortgang resulteert in inbedrijfname buiten de bovengrens inbedrijfname	Red

Figuur 5: voorbeeld monitoring projecten

De monitor op projectniveau ten behoeve van verdichte rapportage aan de Energieraad ziet er als volgt uit.

Project	Haalbaarheid IBN	Aandachtspunten (proces of risico)	Versnellingsactie	Vraag aan Energieraad
A	2027	Netbeheerders hebben nog geen afgestemde oplossing	Overleg gepland, beslissing uiterlijk op 01-12-2023	n.v.t.
		Laag draagvlak bij betrokken gemeente voor het vinden van een locatie	Noodzakelijkheid van het nieuwe station toelichten tijdens een raadsvergadering	Verzoek aan de provincie om aanwezig zijn om de noodzaak kracht bij te zetten
		Beoogde locatie is niet bouwrijp	Bouwrijp maken van de locatie kost mogelijk veel tijd >> risico op vertraging	n.v.t.

Figuur 6: voorbeeld project monitoringsrapportage aan Energieraad

In de projectenmonitor worden alleen de projecten weergegeven waarvoor het halen van de IBN-datum niet zeker is (rood of oranje). Per project wordt aangegeven welke knelpunten er spelen en welke oplossingen hiervoor zijn geformuleerd.

4.1.2.2 Monitoring op portfolioniveau

Bij de monitoring op portfolioniveau wordt een beknopt overzicht gegeven van de voortgang van alle projecten voor de Energieraad ten aanzien van het behalen van de ingebruikname (IBN) datum. De monitoring op projectniveau dient hiervoor als input. De voortgangstatus wordt per project weergegeven door middel van het stoplichtmodel (zie vorige paragraaf) per project. Indien uitstel van de IBN-datum wordt verwacht, dan worden de relevante analysebevindingen van de betreffende project(en) weergegeven. Aanvullend geldt dat de monitoring op portfolioniveau aandacht besteedt aan de samenhang en onderlinge afhankelijkheden tussen projecten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan project overstijgende effecten van vertragingen op andere optredende risico's.

Het doel is driedelig; informeren van de voortgang van projecten ten aanzien van de IBN-datum, signaleren van mogelijke knelpunten in proces of mogelijke risico's (bv. capaciteitsproblemen) en agenderen van onderwerpen die in aanvulling op de escalatiestructuur op projectniveau aandacht vragen van de Energieraad.

De werkgroep voor dit werkpakket is verantwoordelijk voor per kwartaal opstellen van de algemene voortgangsrapportage op portfolioniveau en het informeren van de Energieraad (start Q1 2024).

Portfoliomonitor

Het portfolio-overzicht is een versimpelde weergave van de projectenmonitor. Hier wordt op hoofdlijnen aangegeven waar de aandachtspunten liggen en welke acties worden ondernomen. Voor details wordt verwezen naar de projectenmonitor

Monitoring voor alle pMIEK projecten die worden gecoördineerd in de werkgroep projecten organiseren, monitoren, realiseren en versnellen' worden opgenomen in de portfoliomonitor. In deze projecten wordt gemonitord op 1) haalbaarheid IBN-datum, 2) knelpunten (proces en/of risico), 3)

oplossingsrichting, 4) concrete vraag aan energieraad. Projecten waarvoor het halen van de IBN-datum niet zeker is (rood of oranje) zal in de projectenmonitor dieper worden ingegaan op de knelpunten en de oplossingsrichting.

4.2 Werkpakket 'versnellen projecten provinciaal'

Het tweede werkpakket bestaat uit versnelling van (specifieke) projecten die vanwege bijvoorbeeld netsamenhang of urgente capaciteitsbehoefte zo mogelijk versneld worden. Provincie neemt hierin een actieve rol.

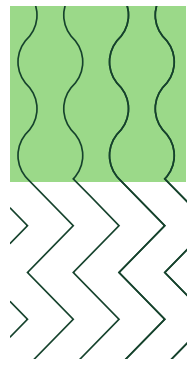
4.2.1 Organisatie van het werkpakket

Vanuit het monitoringoverzicht wordt een advies gemaakt voor de Energieraad om specifieke projecten te versnellen en welke acties mogelijk zijn. Dit wordt door de projectorganisatie opgepakt en provincie zal een actieve rol hierbij vervullen.

4.2.2 Monitoring

Project	Haalbaarheid IBN	Aandachtspunten (proces of risico)	Versnellingsactie	Vraag aan Energieraad
X	2028	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Y	2027	Afstemming oplossing, draagvlak locatie en bouwrijpheid	Diverse (zie projectenmonitor)	n.v.t.
Z	2028	Geen overeenstemming locatie	Bemiddeling	Geleerde lessen trekken en verspreiden binnen gemeenten

Figuur 7: voorbeeld portfolio monitoringsrapportage aan Energieraad

5. Spoor 3 – Integraal programmeren: ruimtelijke en systeemontwikkeling in samenhang

Spoor 3 richt zich op (diepte)investeringsprojecten op de (midden)lange termijn en het integraal programmeren van het energiesysteem met toekomstige (ruimtelijke) ontwikkelingen. Het gaat hierbij om de ontwikkeling van nieuwe strategische kennis en inzichten, ten behoeve van het lange termijn programmeringsproces van regionale energiesysteem. Daarmee vormt het een brug naar het pMIEK 2.0 en kijkt het verder vooruit in de tijd (2030 en verder). De uitkomsten dragen tijdens volgende iteraties van het pMIEK bij aan betere inzichten en faciliteren solide investeringsbeslissingen van partijen. In dit spoor onderscheiden we 3 verschillende werkpakketten: strategische ruimtelijke voorverkenningen, de onderzoeks- en actieagenda en het doorlopen van het integraal programmeerproces. Deze zijn in het volgende nadere uitgelicht.

5.1 Werkpakket

‘Strategische ruimtelijke voorverkenningprojecten’

Het werkpakket strategische ruimtelijke voorverkenningprojecten omvat 8 voorverkenningprojecten (bijlage 3). Deze lijst projecten kenmerkt zich door onzekerheden die nog niet concreet genoeg zijn om de concrete pMIEK-status aan toe te kennen, door de afhankelijkheid van nog onbekende ruimtelijke ontwikkelingen óf de inzet van andere energiedragers.

Activiteiten op hoofdlijnen:

- Inzichtelijk maken van alle acties die te nemen zijn voor het concretiseren van projecten.
- Acties definiëren die nodig zijn om te kunnen bepalen of de projecten in de tweede iteratie wel een pMIEK-status kunnen krijgen.

- Werkafspraken over wie deze acties uitvoert en wanneer.

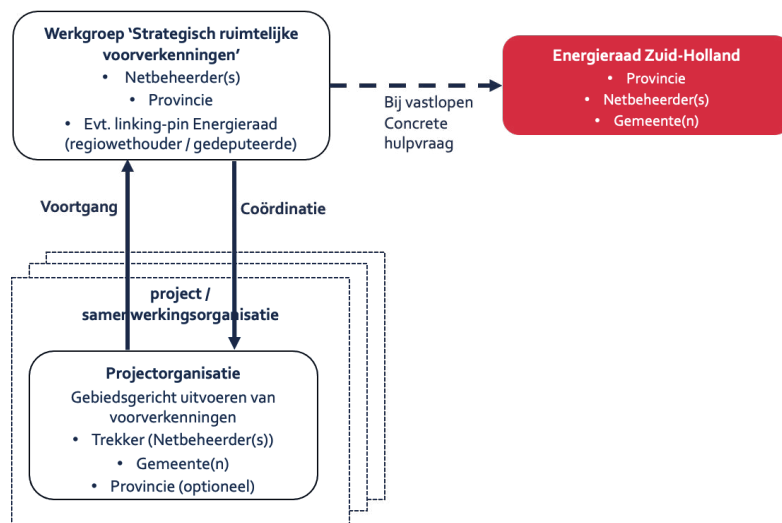
5.1.1 Organisatie van het werkpakket

Werkpakket

Coördinatie van het werkpakket gebeurt in samenwerking tussen netbeheerders en de provincie Zuid-Holland. Elk van deze partijen benoemt hiervoor één aanspreekpunt voor dit werkpakket, die gezamenlijk de werkgroep vormen en het werkpakket coördineert. Onder de coördinatie wordt in elk geval verstaan het behouden van overzicht, bewaken van de voortgang op de projecten en Figuur 8: organisatie werkgroep strategisch ruimtelijke verkenningen interventie waar bijsturen nodig is voor het tijdig behalen van de doelen op ambtelijk niveau, en dit zo nodig agenderen op bestuurlijk niveau via de brede ambtelijke werkgroep. De precieze werkmethode en monitoring (zie ook volgende paragraaf) wordt door de werkgroep nader uitgewerkt.

Project/onderzoek

Elke strategische ruimtelijke voorverkenning kent een trekker, die daarmee eerste aanspreekpunt is voor de werkgroep (zie lijst bijlage 3). Op project-niveau zijn in elk geval de netbeheerder(s) en betreffende gemeente(n) betrokken, en optioneel heeft de Provincie een rol. Gegeven de sterk ruimtelijke component van deze projecten vraagt dit om voldoende ruimtelijke expertise en gebiedskennis van alle betrokkenen.

Figuur 8: organisatie werkgroep strategisch ruimtelijke verkenningen

5.1.2 Monitoring

Op basis van het projectenoverzicht in de bijlage 3 zorgt de werkgroep van dit werkpakket voor het in beeld brengen en houden van de voortgang van deze projecten.

Deze projecten richten zich hoofdzakelijk op het komen tot ruimtelijke afwegingen die de basis vormen voor concrete projecten. De opbrengsten van dit werkpakket vormen dan ook belangrijke input voor de volgende cyclus van het integraal programmeren en het pMIEK 2.0. Om deze reden richt de monitoring van deze projecten zich op de voortgang die nodig is om te komen tot investeringsbeslissingen op projectniveau (en mogelijke opname in de lijst van concrete uitvoeringsprojecten in het volgend pMIEK).

De betreffende werkgroep zal een methode voor monitoring uitwerken, die het mogelijk maakt deze inzichten op projectniveau laagdrempelig inzichtelijk te maken. Deze methode wordt gebaseerd op een stappenplan dat elk project doorloopt, met de bijbehorende (tussen)resultaten en inzichten als basis voor beslissingen. Hierin zal ook aandacht worden besteed aan de benodigde middelen en organisatie (capaciteit, samenwerking), net als de eventuele effecten van het project op systeemniveau.

De monitoring krijgt 4 keer per jaar invulling in de werkgroep. Deze stelt een beknopt overzicht van de voortgang en aandachtspunten, om mee te sturen aan de Energieraad, waar indien nodig overkoepelen de aandachtspunten besproken kunnen worden.

5.2 Werkpakket 'Onderzoeks- en actieagenda'

Het werkpakket onderzoeks- en actieagenda omvat 13 onderwerpen uit het pMIEK ter nader onderzoek (bijlage 4). Hierbij wordt input van lopende onderzoeken bij alle partijen benut (gemeente, RES regio, netbeheerders en provincie) om zo alle onderzoeken mee te nemen en dubbelingen te voorkomen. Dit vraagt mogelijk ook betrokkenheid van provincie bij onderzoeken die regionaal uitgevoerd worden.

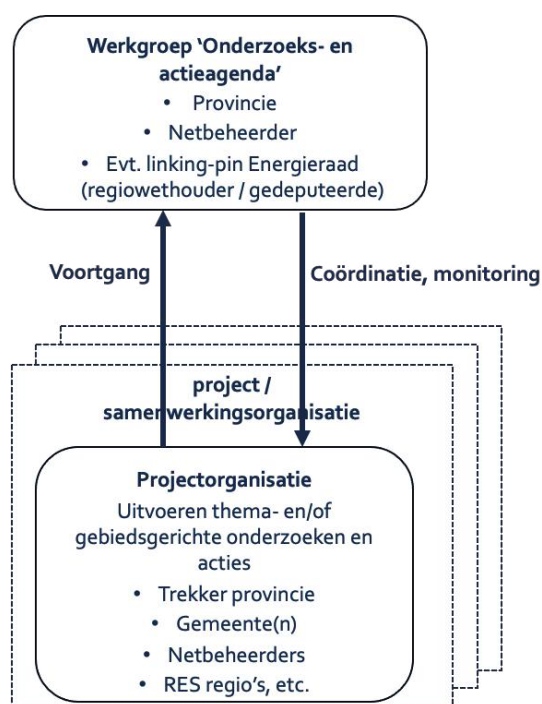
Activiteiten op hoofdlijnen:

- Aanwijzen van betrokken (trekkende) partijen. Opstellen project fiches door trekkende partij
- Coördinatie monitoring van voortgang onderzoeks- en actieagenda
- Coördinatie kennisdeling. Onder andere inrichting van digitale vindplaats

5.2.1 Organisatie van het werkpakket

Niveau werkpakket

Coördinatie van het werkpakket onderzoeks- en actieagenda is belegd in de betreffende werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van netbeheerders en provincie Zuid-Holland. Beide benoemen hiervoor één aanspreekpunt, zij ontwikkelen samen een werkmethode. Deze werkgroep is hiermee beperkt tot een coördinerend duo. Onder de coördinatie wordt in elk geval verstaan het behouden van overzicht, verdelen van financiële middelen, bewaken van de voortgang op de projecten en interventie waar dat nodig is voor het tijdig behalen van de doelen.

Figuur 9: organisatie werkgroep onderzoeks- en actieagenda

Niveau project / onderzoek

Elk project in dit werkpakket kent een trekker (zie lijst bijlage 4). Die rol is belegd bij de partij die inhoudelijk de meeste affiniteit met het project/onderzoek heeft. Typisch geldt dat dit een netbeheerder is bij technische onderwerpen en overheden bij ruimtelijke onderwerpen. Deze trekkers zijn verantwoordelijk voor de inhoudelijke uitvoering en voortgang van het project, samenstelling van het projectteam, betrekken van benodigde expertise en inhoudelijke rapportage. In sommige gevallen kan er gedeeld trekkerschap zijn.

Voor elk van deze onderwerpen wordt een projectfiche opgesteld. De benoemde trekkende partij is hiervoor verantwoordelijk. Het fiche bevat alle benodigde informatie ten aanzien van dit project, zoals de vraagarticulatie, beoogde intentie van de kennisvragen, projectteam, aanpak, planning en financiering.

De trekker vormt tevens het aanspreekpunt voor het coördinerende duo (de werkgroep). De voortgang van de onderzoeken wordt op projectniveau gemonitord, en het aanspreekpunt levert de betreffende informatie aan de werkgroep.

Het coördinerend duo is aanspreekpunt voor deze trekker richting het ambtelijke kernteam.

5.2.2 Monitoring

Op basis van het projectenoverzicht in de bijlage 4 zorgt de werkgroep van dit werkpakket voor het bijhouden van de voortgang van deze projecten. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen enerzijds losse onderzoeksprojecten en anderzijds onderzoeken en acties die effect hebben op het komen tot investeringsbeslissingen van nieuwe concrete projecten.

De voortgang op projectniveau wordt gemonitord aan de hand van planning (tijdig verkrijgen van inzichten), inhoud/resultaat (juiste opbrengsten om mee verder te kunnen) en middelen (benodigde capaciteit, organisatie). De monitoringsinformatie op projectniveau wordt aangeleverd door de project-eigenaren aan de werkgroep.

De monitoring krijgt 4 keer per jaar invulling in de werkgroep. Deze stelt aan de hand van de monitor op projectniveau een beknopt overzicht van ontwikkelingen en aandachtspunten, om mee te sturen aan de Energieraad.

5.3 Werkpakket ‘Integraal programmeren’

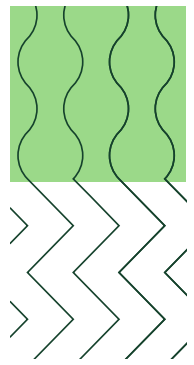
Het derde werkpakket is het doorlopen van het 2-jarlijkse integraal programmeer proces en opstellen van de bijbehorende documenten, waaronder de energievissie en het pMIEK 2.0.

5.3.1 Organisatie van het werkpakket

Niveau werkpakket

Provincie Zuid-Holland coördineert het werkpakket in een intensieve samenwerking met netbeheerders. Elk van deze partijen benoemt hiervoor één aanspreekpunt voor dit werkpakket, die gezamenlijk de werkgroep vormen en het werkpakket coördineert. Onder de coördinatie wordt in elk geval verstaan het organiseren van de cyclus integraal programmeren met alle betrokken partijen, het opstellen van bijbehorende producten, en het organiseren van besluitvorming over deze producten. De gekozen aanpak per cyclus wordt beschreven in het op te stellen plan van aanpak.

6. Borging in organisatie

6.1 Netbeheerders

De netbeheerders hebben meegeschreven aan deze werkwijze, werken mee in werkgroepen die worden ingeregeld onder de verschillende werksporen en vervullen hun rol in de projectorganisaties. De betrokkenen in de werkgroepen en het kernteam zorgen voor de borging binnen de eigen organisaties.

6.2 Provincie Zuid-Holland

Provincie zal e.e.a. borgen in haar omgevingsbeleid. Aanpassing zijn voorzien respectievelijk in 2024 en 2025. Hiervoor worden partijen binnen het proces van de herziening in meegenomen.

6.3 Warmtetransportbedrijf

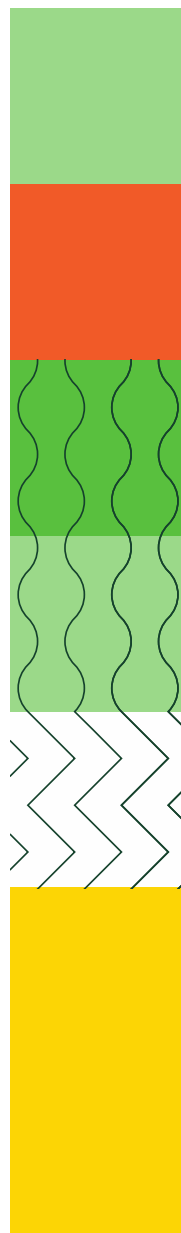
Volgt.

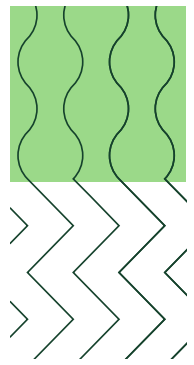
6.4 Gemeenten

Uitvoering, versnelling en monitoring van de projecten in het pMIEK 1.0 vragen om inzet van gemeenten. Gemeenten zijn bij de ontwikkeling van deze werkwijze ambtelijk betrokken geweest en hebben op die manier input kunnen leveren. De voor de uitvoering benodigde (prioriteit voor) inzet van gemeenten krijgt invulling via agendering van dit document in de regionale bestuurlijke overleggen (in ieder geval bij de RES-overleggen, mogelijk aangevuld door bestuurlijke RO-tafels).

Bijlagen

1. Notitie samenwerking, organisatie en governance
Energie-infrastructuur Zuid Holland
2. Projectenlijst werkpakket projecten organiseren,
monitoren en realiseren
3. Projectenlijst werkpakket strategische ruimtelijke
voorverkenningen
4. Projectenlijst werkpakket Onderzoeks-
en actieagenda
5. Monitoring Werkpakket projecten
organiseren, uitvoeren en monitoren

1. Notitie samenwerking, organisatie en governance Energie-infrastructuur Zuid Holland

1. Context

1.1 Aanleiding en doel

Het energiesysteem verandert in snel tempo, ook binnen Zuid-Holland. De combinatie van grote opgaven zoals woningbouw, de energietransitie, stikstof, natuur en mobiliteit, maar ook geopolitieke ontwikkelingen, leiden tot vele en relatief snelle veranderingen voor het energiesysteem. De komende jaren betekent dit dat de vraag naar energie-infrastructuur groter en diverser zal worden. De behoefte aan energie-infrastructuur overstijgt daarbij hetgeen daadwerkelijk gerealiseerd zal kunnen worden. Op veel plekken in ons land is dat al merkbaar in de vorm van netcongestie, ook in Zuid-Holland.

Bijbehorende passende samenwerking tussen alle partijen is nodig om deze opgave aan te pakken. Deze samenwerking richt zich over de volle breedte van het energiesysteem en de bijbehorende infrastructuur: het sneller bouwen en uitbreiden van infrastructuur, het slimmer benutten van bestaande infrastructuur en het programmeren van het energiesysteem in samenhang met ruimtelijke ontwikkelingen. Op die manier kan het energiesysteem zo goed als mogelijk voorzien in de toekomstige behoeften binnen Zuid-Holland. Dit kan alleen succesvol invulling krijgen in daadkrachtige samenwerking tussen alle betrokkenen.

Eind juni van dit jaar is het eerste pMIEK opgeleverd in een relatief korte tijd. Samenhangend daarmee en in het verlengde van het Landelijk Actieprogramma Netcongestie (LAN) is de Energieraad Zuid-Holland ingericht. Deze richt zich op de brede samenwerking rondom energie-infrastructuur binnen Zuid-Holland. Op hoofdlijnen zijn de afspraken en werkwijze in de

samenwerking opgenomen in de startnotitie van het pMIEK 1.0, en het pMIEK 1.0 zelf.

Op basis van die lijn werkt deze notitie de organisatie en manier van samenwerking rondom energie-infrastructuur verder. Hierbij wordt onder meer ingegaan op de werking, organisatie en rollen in de Energieraad. Daarbij is de inrichting en ordening van de inhoudelijke onderwerpen (werksporen en werkpakketten) van de samenwerking ander uitgewerkt. Ook de afstemming en samenwerking tussen gemeenten binnen de regio's via de RES-organisaties in dit kader is nader toegelicht.

Doel van deze notitie is helderheid te verschaffen in scope, ordening en organisatie van de samenwerking rondom energie-infrastructuur. Primair richt deze notitie zich op de samenwerking rondom energie-infrastructuur in brede zin, en de onderdelen 'Sneller bouwen' (Spoor 1), 'Integraal programmeren' (Spoor 3) en de Nationale energie infrastructuur projecten (Spoor 1 nationaal). Voor sommige aspecten geldt dat deze de komende periode separaat nog nadere uitwerking vragen. Dat betreft in elk geval :

- Het Actieplan voor 'Slimme Oplossingen' (Spoor 2)
- Organisatie voor de ontwikkeling van pMIEK 2.0, inclusief Energievisie waarbij evaluatie en aanbevelingen vanuit de eerste iteratie meegenomen worden.

Deze indeling van de verschillende sporen is nader toegelicht in hoofdstuk 2.

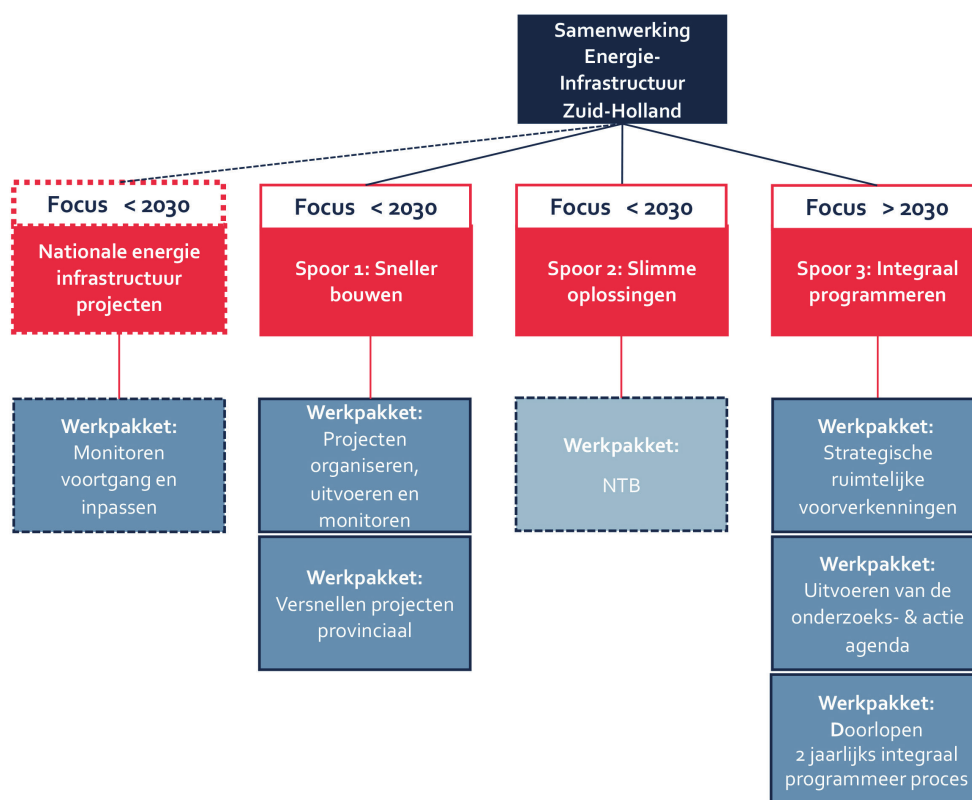
1.2 Waar staan we in de samenwerking?

Vanaf eind december 2022 is in samenwerking tussen gemeenten, netbeheerders en provincie een eerste cyclus voor integraal programmeren van de energie-infrastructuur doorlopen. Het resultaat hiervan is het pMIEK 1.0 van Zuid-Holland. De bijbehorende samenwerking rondom energie-infrastructuur richt zich op zowel de korte termijn als op de (midden)langere termijn.

Het integraal programmeer proces van het energiesysteem heeft lijsten met projecten opgeleverd die van regionaal belang zijn om ontwikkelingen en opgaven in Zuid-Holland te kunnen realiseren. Voor het pMIEK 1.0 wordt in de inrichting van de uitvoering uitgewerkt hoe we gezamenlijk aan deze opgave gaan werken. Voor de tweede iteratie van het integraal programmeer proces en de daarbij verder uit te werken Energievisie wordt eind dit jaar een Plan van Aanpak opgesteld.

2. Samenwerking op Energie-Infrastructuur: scope en sporen

De samenwerking rond de opgave van energie-infrastructuur krijgt invulling langs 4 sporen, die gezamenlijk de volledige samenwerkingsscope dekken. Dit is in lijn gebracht met het Landelijk Actieprogramma Netcongestie (LAN). Dit is schematisch weergegeven in onderstaande figuur.

Figuur 1: Overzicht werkpakketten samenwerking Energie-infrastructuur in Zuid-Holland

De focus van Spoor 1 (nationaal) sneller bouwen en Spoor 2 slimme oplossingen ligt op de tijdshorizon rond 2030. Voor spoor 3 Integraal programmeren ligt de focus na 2030. I. Elk spoor krijgt hieronder een beknopte toelichting.

2.1 Spoor 1 'Sneller bouwen / versneld realiseren'

Dit richt zicht op uitvoering van (diepte) investeringsprojecten op de korte termijn. Het doel is projecten op tijd te realiseren en waar urgentie is het versnellen van bestaande infraprojecten. Het betreft 2 werkpakketten. Een werkpakket bestaat uit organiseren, uitvoeren en monitoren van het projectportfolio van uitvoeringsprojecten. Het tweede werkpakket bestaat uit versnelling van (specifieke) projecten die vanwege bijvoorbeeld netsamenhang of urgente capaciteitsbehoefte zo mogelijk versneld worden. Provincie neemt hierin een actieve rol.

2.2 Spoor 1 nationaal 'Nationale energiestructuur projecten' (Spoor 1 nationaal Sneller bouwen)

Dit spoor richt zich op investeringsprojecten in uitvoering en eventueel wenselijke aanvullende projecten op nationale schaal (nMIEK en RCR) op grondgebied van Zuid-Holland. Deze projecten vallen onder het nationale MIEK en worden georganiseerd, gemonitord en gerealiseerd vanuit het MIEK (rijk en projecteigenaren) en de Energieboard Haven Industrieel Complex (HIC) bestaande HavenBedrijf Rotterdam (HbR), DeltaLinQs, stedin en TenneT. Het doel is informeren, volgen van de voortgang en ruimtelijke inpassing van deze projecten. Waar nodig (gezamenlijk) door de decentrale overheden inspraak/zienswijze indienen op de lopende project-procedure. Ruimtelijke inpassing vraagt om samenwerking met betrokken gemeenten en provincie. Daarnaast kan gezamenlijk gedeelde aandachtspunten (bijvoorbeeld capaciteit, integraliteit en samenhang projecten) binnen het rijk geadresseerd worden. Ook is een werkpakket versnelling toegevoegd waarbij vroegtijdige afstemming en inzet door gemeenten en provincie op vergunningen en ruimtelijke procedures mogelijk is (in de voorbereiding hiervan).

2.3 Spoor 2 'Slimme oplossingen'

Dit spoor heeft de focus op (klant)aansluitingen op de korte termijn. Het doel is gezamenlijk werken aan slimme oplossingen voor het beter benutten van het energiesysteem en ter voorkoming van en als oplossing voor netcongestie, gezamenlijke lobby voor het wegnemen van knelpunten, dan wel wet- en regelgeving geschikt maken voor decentrale energie-uitwisseling, inclusief kennisdeling. Het betreft gezamenlijke inzet op slimme (decentrale) energiesystemen en lokale opslag en conversie, samenwerken in energiehubbs (stimuleringsprogramma vanuit ministerie van EZK). Het bijbehorende werkpakket wordt in een later stadium uitgewerkt.

2.4 Spoor 3 'Integraal Programmeren'

Dit spoor richt zich op (diepte)investeringsprojecten op de (midden)lange termijn en het integraal programmeren van het energiesysteem met toekomstige (ruimtelijke) ontwikkelingen. De integraal programmeer cyclus is een iteratief proces, dat elke twee jaar wordt doorlopen. De belangrijkste mijlpalen zijn oplevering van een kaderstellende energievisie, pMIEK en uitvoering. In dit spoor onderscheiden we 3 verschillende werkpakketten. Het uitvoeren van strategische ruimtelijke voorverkenningen en het uitvoeren van de onderzoeks- & actie agenda. Hierbij wordt input van lopende onderzoeken bij alle partijen benut (gemeente, RES regio, netbeheerders en provincie) om zo alle onderzoeken mee te nemen en dubbelingen te voorkomen. Dit vraagt mogelijk ook betrokkenheid van provincie bij onderzoeken die regionaal uitgevoerd worden. De uitkomsten dragen tijdens volgende iteraties van het pMIEK bij aan betere inzichten en faciliteren solide investeringsbeslissingen van partijen. Het derde werkpakket is het doorlopen van het 2-jaarlijkse integraal programmeer proces en opstellen van de bijbehorende documenten, waaronder de energievisie en het pMIEK 2.0.

3. Organisatie en samenwerking

3.1 Gezamenlijke inzet van partijen vanuit eigen rollen

Samenwerking op energie-infrastructuur vraagt om gezamenlijke inzet van alle betrokken partijen en vraagt commitment van allen. Kortom: de ontwikkeling van een toekomstbestendig energiesysteem vraagt inzet en betrokkenheid van de gezamenlijke partijen. Hierbij heeft elke partij zijn eigen rol binnen het gezamenlijke proces.

Elke partij levert, juist vanuit zijn natuurlijke rol, specifiekere bijdragen binnen de samenwerking. Op hoofdlijnen geeft onderstaand overzicht weer welke partij welke rol en/of bijdragen heeft als basis voor de samenwerking.

Provincie	Regierol energie-infrastructuur door voortouw te nemen in totstandkoming pMIEK en integraal over alle sectoren heen de ruimtelijke ontwikkelingen te inventariseren en te vertalen naar energie-infrastructuur Eigenaar van het pMIEK Actieve rol bij versnellingsopgave van projecten Afstemming met provinciale (ruimtelijk-economische) ambities/opgaven bovenlokale ruimtelijke ordening incl. bijbehorend instrumentarium Inzet relevante Vergunningen Toezicht en Handhaving Grondeigenaar Borgt de uitkomsten (ruimtelijk) in haar (omgevings)beleid en bijbehorende instrumenten Stemt af met Rijk (EZK) over (interactie pMIEK en) nationaal MIEK Stemt af met CES Rotterdam-Moerdijk (MIEK) en Energieboard HIC
Tennet, Regionaal Netbeheerders en warmtetransportbeheerder (TenneT, Stedin, Liander, Westland Infra, Gasunie, e.a.)	Investeerders, beheerders, ontwikkelaars van energie-infrastructuur Borgt uitkomsten pMIEK in investeringsplannen Realiseert extra energie-infrastructuur om te voorzien in (toekomstige) vraag naar netcapaciteit
Gemeenten	Afstemming met lokale ruimtelijke (ruimtelijk-economische) ambities/opgaven Lokale ruimtelijke ordening, incl bijbehorend instrumentarium Regisseur lokale energietransitie Inzet relevante Vergunningen Toezicht en Handhaving Grondeigenaar
Landelijke overheid (EZK)	Eigenaar en aanspreekpunt voor nationaal MIEK, inclusief (mogelijke) interactie met pMIEK ZH en CES Rotterdam-Moerdijk en bijbehorend bestuurlijk overleg Wet- en regelgeving Beleid, subsidies en inzet nationale instrumenten grondeigenaar
Regionaal overleg structuur zoals de Regionale Energie Strategieën	Een regionaal overleg structuur zoals de RES-organisatie, treedt op verzoek van deelnemende gemeenten op als procesvehikel (informerend, afstemming tussen Energieraad en ambtelijke organen) en inhoudelijk gesprekspartner namens de gemeenten en vanuit de RES-organisatie zelf Naast de RES'en kan in regio verband op ruimtelijke ordening afgestemd worden RES is regionaal eigenaar Regionale Structuur Warmte (RSW) namens gemeenten

Het grote aantal gemeenten binnen Zuid-Holland vraagt – zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau – om vertegenwoordigend optreden vanuit gemeenten. Dit is ingericht met gemeentelijke vertegenwoordiging vanuit (RES-)regio's, waarmee de provincie als geheel gedekt is:

- Holland Rijnland
- Midden Holland
- Rotterdam Den Haag
- Drechtsteden
- Hoekse waard
- Goeree Overflakkee
- Alblasserwaard

Regionale overlegstructuren, zoals RES-organisaties, treden, op verzoek van de samenwerkende gemeenten binnen de betreffende RES-regio, op als procesvehikel (informerend, afstemmend, agenderend). Tevens kunnen ze optreden als inhoudelijk gesprekspartner namens de deelnemende gemeenten en vanuit de eigen RES-organisatie. Dit vraagt ook om (bestuurlijk en ambtelijk) afstemming, terugkoppeling en agendering tussen de gemeenten in de regio. Het is logisch om hiervoor de bestaande regionale bestuurlijke en ambtelijke overleggen (RES-overleg)

in te zetten voor dit onderwerp. Daarnaast is afstemming in regio verband op ruimtelijke ordening ook gewenst.

3.2 Samenwerkingsorganisatie energie-infrastructuur Zuid-Holland

3.2.1 Algemeen

Sturing en uitvoering op de samenwerking op energie-infrastructuur vindt op hoofdlijnen plaats in het bestuurlijk overleg Energieraad Zuid-Holland. Dit wordt voorbereid in de ambtelijke kerngroep, brede ambtelijke kerngroep en gemeentelijke afstemming per regio via de RES-tafels. Dit is in onderstaand schema gevisualiseerd. Hierna wordt elk onderdeel nader toegelicht.

Figuur 2: organogram samenwerking energie-infrastructuur

3.2.2 Energieraad Zuid-Holland – Bestuurlijk Overleg energie-infrastructuur

De Energieraad is het bestuurlijke afstemmingsoverleg op het niveau van Zuid-Holland gericht op de opgave en samenwerking rondom energie-infrastructuur. De Energieraad Zuid-Holland geeft richting aan de samenwerking en opgave, stelt daarbij de doelen en afspraken van de samenwerking vast, bewaakt de (inhoudelijke) voortgang, stemt af over de (tussen) resultaten en bepaalt of bijsturing nodig is. Op overkoepelend niveau van de samenwerking en de verschillende sporen monitort de Energieraad ontwikkelingen en voortgang van de aanpak en uitvoering. Indien zich op projectniveau knelpunten voordoen die bestuurlijke aandacht vragen, dan worden deze in eerste instantie op projectniveau besproken en afgedaan. Deze vormen slechts in bijzondere gevallen gespreksonderwerp in de Energieraad, bijvoorbeeld bij effecten op systeemniveau. Tegelijkertijd kan de opgave op specifieke onderwerpen en momenten vragen om het inzetten van gepast bestuurlijk gewicht vanuit de Energieraad.

De Energieraad is agenderend, informierend, afstemmend, activerend, inspirerend, niet besluitvormend. Voorbeeld projecten en -casussen kunnen in de Energieraad worden besproken met het oog het bespoedigen van de voortgang, bijvoorbeeld aan de hand van geleerde lessen of het opvolging geven knelpunten.

De Energieraad bereidt besluitvorming binnen de samenwerkende partijen voor. Zelf heeft het geen formele bevoegdheid, behandeling van onderwerpen in de Energieraad leidt tot vrijgave van resultaten en voorportaal voor besluitvorming binnen individuele partijen.

De deelnemers vertegenwoordigen hun eigen organisatie en handelen vanuit bijbehorende mandaten en bevoegdheden. Aan het BO Energieraad nemen bestuurlijke vertegenwoordigers deel van netbeheerders, de provincie, en gemeenten als vertegenwoordigers van de regio's. Het voorzitterschap is belegd bij de provincie.

Vanuit de provincie nemen gedeputeerden met de portefeuilles Energie en Ruimtelijke Ordening deel. Vanuit de netbeheerders nemen (bestuurlijke) vertegenwoordigers deel.

De deelnemende wethouder per regio vertegenwoordigt de gemeenten binnen de betreffende (RES-)regio en is aanspreekpunt van deze gemeenten. De wethouder treedt daarmee op als verbinder, vooruitgeschoven post van de andere gemeenten, agendeert en koppelt terug vanuit de Energieraad in regionaal bestuurlijk overleg en geeft relevante signalen af vanuit regio aan Energieraad. De wethouders die namens een regio deelnemen in de Energieraad spelen hierbij een verbindende, activerende en inspirerende rol richting de gemeenten binnen de regio die ze vertegenwoordigen. Dit vraagt om agendering van de relevante ontwerpen in regionale bestuurlijke overleg(gen). Het overleg vindt ongeveer 4 keer per jaar plaats, maar naar behoefte kan een andere frequentie afgestemd worden. Het overleg vraagt om gemeentelijke afstemming binnen regio's. Het is aan de regio's dit adequaat te organiseren.

3.2.3 Ambtelijke Kerngroep

De kerngroep is verantwoordelijk voor de initiatie, voortgang en realisatie van de genoemde werkpakketten. De kerngroep bereidt de stukken voor de brede ambtelijke werkgroep en de Energieraad. Ook zorgt het voor doorvertaling van besluiten en adviezen uit de Energieraad naar de werkpakketten via de werkgroepen. De leden zijn ambtelijke vertegenwoordigers van de provincie Zuid-Holland en de netbeheerders. De groep zal op regelmatige basis (waarschijnlijk 2-wekelijks) overleggen en houden andere belanghebbenden in de regio (gemeenten, andere netbeheerders, industrie, etc.) op de hoogte.

3.2.4 Brede ambtelijke werkgroep

De brede ambtelijke werkgroep bestaat uit de ambtelijke kerngroep en ambtelijke vertegenwoordiging van de gemeente per regio. Elke regio bepaalt welke vertegenwoordiging hieraan deelneemt, waarbij de RES-organisatie per regio als aanspreekpunt en vertegenwoordiger voor de hand ligt. De aard van dit overleg is voorbereidend, activerend, afstemmend. Het is gericht op voorbereiding Energieraad, agendazettend: wat zijn de bespreek- en aandachtspunten?

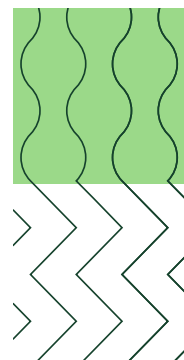
3.2.5 Werkgroep per werkpakket

Elk van de in hoofdstuk 2 genoemde werkpakketten kent een werkgroep als eigenaar. Deze werkgroep richt zich op de uitwerking, uitvoering en monitoring van het betreffende werkpakket. Dit is nader beschreven in de inrichting van de uitvoering voor pMIEK 1.0.

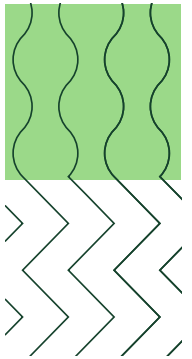
3.3 Communicatie

Voor het thema is het van belang communicatie op de verschillende niveaus te organiseren voor de boodschappen en ook om in te spelen op actualiteiten. Vanuit het kernteam wordt een communicatiewerkgroep opgericht met als doel om een eenduidige kernboodschap te formuleren, een passend communicatieplan gericht op de diverse doelgroepen te maken en uit te voeren.

2. Projectenlijst werkpakket projecten organiseren, monitoren en realiseren

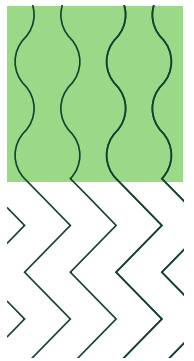
Nr.	Projectnaam
1	Uitbreiding 150kV station Sassenheim
2	Nieuw 150kV station Hazerswoude-Rijndijk
3	Nieuw 50/10kV station Valkenburg
4	Uitbreiding 50/10kV station Universteit
5	Verzwaren 150/25kV station HVS centrale Den Haag
6	Nieuw 150/21kV station Den Haag Escamp
7	Cluster Zoetermeer: Nieuwe 25/10Kv stations
8	Nieuw 150kV station Ridderkerk
9	Verzwaren 150/50kV station Dordrecht Sterrenburg
10	Nieuw 50/13kV station Sliedrecht
11	Cluster Zuid-Hollandse eilanden
12	Uitbreiding 150kV station Westerlee
13	Nieuw 25/10kV station Delft 7
14	Nieuw 50/10kV station Reeuwijk
15	Nieuw 50/19kV station Alphen Noord
16	Nieuw 20kV station 's Gravenzande
17	WarmtelinQ Rijswijk-Leiden
X	Nieuw 150kV station Woerden-Zuid (Utrecht)
A	Warmtetransportnet Bleiswijk-Zuidplaspolder
B	Warmtenetwerk rondom stedelijke as Holland Rijnlijn
C	Bovenlokaal warmtenetwerk Drechtsteden
D	Warmtetransportnetwerk Maasvlakte-Westland
E	WarmtelinQ vondelingenplaat - Vlaardingen
F	WarmtelinQ aftakking Delft - Westland
G	WarmtelinQ aftakking Delft - Oostland
H	Warmtenetwerk Oostland, Delft-Bleiswijk
I	Technische voorverkenning knelpunt Arkel
J	Technische voorverkenning knelpunt Krimpen Langeland
K	Technische voorverkenning knelpunt Rotterdam Rijnhaven
L	Technische voorverkenning knelpunt Bleiswijk 3, Lansingerland
M	Technische voorverkenning knelpunt Wateringen

3. Projectenlijst werkpakket strategische ruimtelijke voorverkenningen

	Naam	Locatie(s)	Type	Optionele toelichting	Sectoren en ontwikkelingen	Indicatieve planning	Te betrekken partijen, (beoogd) trekker vetgedrukt
N	Strategische ruimtelijke voorverkenning voor 1-3 additionele hoogspanningsstations (150kV)	Stedelijke as Holland Rijnland	Elektriciteit		Verduurzaming gebouwde omgeving	Uitwerking voor volgend pMIEK (uiterlijk Q2 –2024)	Liander, TenneT. PZH en relevante gemeenten
O	Strategische ruimtelijke voorverkenning voor 1-3 additionele hoogspanningsstations (150kV)	Rotterdam en omgeving	Elektriciteit		Alle sectoren	Uitwerking voor volgend pMIEK (uiterlijk Q2 –2024)	Stedin en TenneT. PZH en relevante gemeenten
P	Strategische ruimtelijke voorverkenning voor 1-2 additionele hoogspanningsstations (150kV)	Den Haag en omgeving	Elektriciteit		Alle sectoren	Uitwerking voor volgend pMIEK (uiterlijk Q2 –2024)	Stedin en TenneT. PZH en relevante gemeenten
Q	Strategische ruimtelijke voorverkenning voor 0-1 additioneel hoogspanningsstation (150kV)	Zuid-Hollandse Eilanden	Elektriciteit		Alle sectoren	Uitwerking voor volgend pMIEK (uiterlijk Q2 –2024)	Stedin en TenneT. PZH en relevante gemeenten

	Naam	Locatie(s)	Type	Optionele toelichting	Sectoren en ontwikkelingen	Indicatieve planning	Te betrekken partijen, (beoogd) trekker vetgedrukt
R	Strategische ruimtelijke voorverkenning voor 0-1 additioneel hoogspanningsstation (150kV)	Oostland	Elektriciteit		Alle sectoren	Uitwerking voor volgend pMIEK (uiterlijk Q2 –2024)	Stedin en TenneT. PZH en relevante gemeenten
S	Strategische ruimtelijke voorverkenning voor 0-1 additioneel hoogspanningsstation (150kV)	Drechtsteden	Elektriciteit		Alle sectoren	Uitwerking voor volgend pMIEK (uiterlijk Q2 –2024)	Stedin en TenneT. PZH en relevante gemeenten
T	Strategische voorverkenning van locaties voor aftakkingen landelijk waterstofnetwerk voor verspreide industrie	Te onderzoeken t.b.v. de verspreide industrie	Waterstof	Aftakkingen van het landelijke waterstofnetwerk. Aanpak als onderdeel van ‘aanpak verspreide industrie PZH)’	Industrie en zware mobiliteit	Uitwerking voor volgend pMIEK (uiterlijk Q2 –2024)	PZH, Gasunie, Partijen cluster 6 (verspreide industrie)
U	Verkenning haalbaarheid aftakking op landelijk waterstofnetwerk	Goeree-Overflakkee – Rotterdam	Waterstof		Alle sectoren	Uitwerking voor volgend pMIEK (uiterlijk Q2 –2024)	Werkorganisatie H2GO, Gasunie, Gemeente Goeree-Overflakkee, PZH

4. Projectenlijst werkpakket Onderzoeks- en actieagenda

	Onderwerp	Type/ ruimtelijke scope	Resultaat	Input voor	Planning	Wie	Aandachtspunten
a	Lobby financiële en juridische zekerheid warmtenetten, -bronnen en -afnemers	Warmte n.v.t.				Coördinatie: PZH Organisaties: VNG, Netbeheer Nederland, G4, G40	Risico's warmtewet Doorlopende actie
b	Risicoanalyse van uitvoeringsprogramma	Algemeen n.v.t.	Overzicht van risico's, gevolgen en maatregelen (mogelijk in: risicomatrix)		ca. Q4 voor volgende pMIEK-iteratie (uiterlijk Q2 2024)	Coördinatie: PZH	Doorlopende actie
c	Verkenning benodigde elektriciteits-infrastructuur voor warmtenetten en bronnen.	Warmte / elektriciteit Zuid-Holland	Kwantitatief overzicht van benodigde infrastructuur en aanduiding van mogelijke locaties (mogelijk in: scenario's)	Technisch-ruimtelijke input voor volgende pMIEK iteratie	Voor volgende pMIEK-iteratie (uiterlijk Q2 2024)	Coördinatie: Liander & PZH Organisaties: Stedin, Liander, Westland Infra, ORES, gemeenten wat dit speelt	- Keuze RES om wel/niet te gaan kijken naar het brede energiesysteem - Lobby e-infra voor warmte
d	Bronnenstrategie: Welke randvoorwaarden zijn nodig om warmtebronnen maximaal te realiseren? Zijn er scenario's waar schaarste ontstaat? Zo ja, wat is een rechtvaardige verdeling van schaarste?	Warmte Zuid-Holland	- Overzicht van randvoorwaarden - Scenarioverkenning	Input voor visie: wat is een toekomstgerichte, systeem efficiënte en rechtvaardige verdeling van warmtebronnen in het systeem rekening houden met vraag en lokaal/regionaal aanbod	Voor volgende pMIEK-iteratie (uiterlijk Q2 2024) Stappen: 1. Inzicht vraag en aanbod: waar tekort/overschot? 2. Integraal ruimtelijk beleid	Coördinatie: PZH Organisatorisch aandachtspunt: verhouding RES-WS- Warmtebedrijven	- Wat is een rechtvaardige verdeling? - Wat kunnen wij vanuit de warmtewet?

	Onderwerp	Type/ ruimtelijke scope	Resultaat	Input voor	Planning	Wie	Aandachtspunten
e	Verkenning locaties, omvang, haalbaarheid en randvoorwaarden hoge temperatuur warmteopslag	Warmte, flexibiliteit Zuid-Holland	• Overzicht van (o.a. technisch-ruimtelijke) randvoorwaarden • Kaartmateriaal over mogelijke locaties van opslag	Technische uitwerkingOntwikkelen van een robuust en efficiënt warmtesysteem	Los van planning pMIEK Stappen: 1. Bepalen hoeveel nodig 2. Bepalen waar nodig 3. Ruimte reserveren	Coördinatie: PZH Organisaties: RES, mijnbouw, Rijk	• Snel ruimte reserveren • Ondergrondse infra • EBV heeft studie gedaan
f	Verkenning van Energy Hubs waar warmte, duurzaam gas en/of elektriciteit samenkomen en kunnen worden opgeslagen. Als basis voor mogelijk ruimtelijke reserveringen en locaties voor elektrolyse en opslag.	Elektriciteit, warmte & waterstof + flexibiliteit Zuid-Holland (optie: interprovinciale verkenning met o.a. Noord-Holland)	• Definitie Energy Hub (wat verstaan wij hieronder) • Verkenning van ruimtelijke impact • Verkenning van aantallen op regionale schaal	Input voor visie en analyse pMIEK 2.0: Strategische plekken voor de energievoorziening	Oktober t/m april (2024) Voor volgende pMIEK iteratie	Coördinatie: PZH Organisaties: provincie Noord-Holland, EZK, RVO en relevante gemeenten (Goeree, Zuidplas, Rotterdam)	Veiligheidscontouren
g	Wat is de impact van koeling op het elektriciteitsnet bij aanwezigheid van een warmtenet?	Elektriciteit & warmte Zuid-Holland			Los van planning pMIEK Stappen: 1. Wat zijn alternatieven om koelvraag te minderen 2. Koelprognose	Lead: Liander & Stedin Coördinatie: (Liander) ism. PZH Organisaties: Westland Infra, gem. Rotterdam	• Rotterdam heeft al warmte-koude strategie • Zoeterwoude levert al warmte terug
h+i	Hoe kan flexibiliteit in de energievoorziening gemaximaliseerd worden in de gebouwde omgeving, mobiliteit en bedrijventerreinen (verzamelanalyse)?	Flexibiliteit Zuid-Holland	• Verzamelanalyse • Overzicht van lessons learned • Verkenning van flexibiliteitsscenario's • Flexbehoefte cartografisch aanduiden	• Kennisdeling tussen flexprojecten • Input voor spoor 2 (slimme oplossingen) • Input voor volgende pMIEK iteratie	Oktober - april (2024) Stappen: 1. Ruimtelijke verkenning: in welke gebieden valt er te flexibiliseren? 2. Juridisch, technische en financiële obstakels	Lead: PZH & Liander Verzamelanalyse: PZH Organisaties: relevante gemeentes (Drechtsteden, Den Haag), kennisinstellingen (oa. TU Eindhoven)	• Kennisdeling tussen verschillende initiatieven van belang • Sociale binding nodig: samen investeren • Landelijk beleid op flex nodig • Businesscase flex niet rond te krijgen zonder netcongestie (bedrijventerreinen)

	Onderwerp	Type/ ruimtelijke scope	Resultaat	Input voor	Planning	Wie	Aandachtspunten
j	Wat vraag het bij elkaar brengen van energievraag en –aanbod van de ruimtelijke ordening? Wat vergt dit van het ruimtelijk beleid van gemeenten, provincie en eventueel het rijk?	Alle clusters n.v.t.		Technisch-ruimtelijke kennis als input voor volgende pMIEK iteratie	Oktober – april (2024) Stappen: • Bouw je a.d.h.v. energie-systeem of andersom? • Waar zit ruimte en waar ontwikkelingen?	Coördinatie: PZH Organisaties: Netbeheerders, ODMH, relevante gemeentes	• Relatie ondergrond en ruimte van belang • Drechtsteden bezig met regionaal MIEK
k	Verkenning warmtenet mogelijkheden Gouda en omgeving	Warmte Gouda e.o. (gebouwde omgeving)	Verkenning van technisch, financiële, ruimtelijke randvoorwaarden voor warmtenet	Input voor scenario's pMIEK 2.0 (energiesysteem), ruimtelijke doorwerking	Ca. Q4 voor volgende pMIEK-iteratie (uiterlijk Q2 2024)	Lead: Gemeente Gouda Organisaties: PZH	
l	Verkenning eilandbreed warmtenet-transportnet Voorne- Putten	Warmte Voorne-Putten	Verkenning haalbaarheid van warmtetransportnet-werk	Input voor scenario's pMIEK 2.0 (energiesysteem), ruimtelijke doorwerking	Ca. Q4 voor volgende pMIEK-iteratie (uiterlijk Q2 2024) Stappen: • Stakeholder gesprekken (inventarisatie van warmte-transitie-visies) • Opstellen visie	Coördinatie: PZH Organisatie: relevante gemeentes	RHDHV-studie als vertrekpunt
m	Verkenning mogelijkheden biogas binnen huidige gasnetwerk Goeree-Overflakkee	Gasvormige drager Goeree-Overflakkee	Haalbaarheidsstudie m.b.t. groengas-injectie in huidig gasnetwerk (mogelijk: scenario's voor opknippen/ ombouwen net)	Lokale vraag	Los van planning pMIEK Stappen: - CE Delft actualisatie studie	Lead: Stedin & Liander Organisaties: CE Delft, provincie Zuid-Holland, relevante gemeentes	Ook opslag nodig

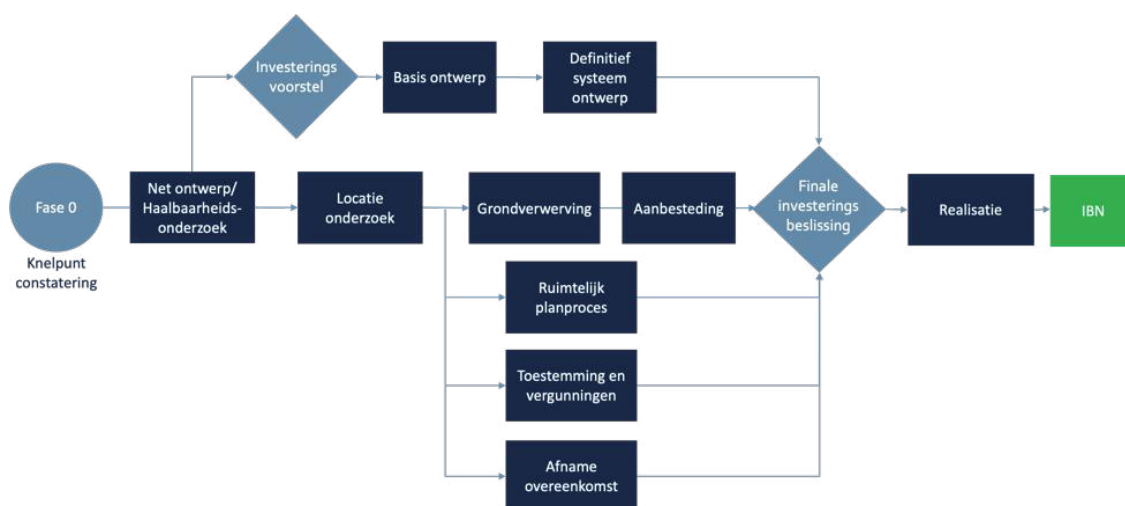
5. Monitoring Werkpakket projecten organiseren, uitvoeren en monitoren

Projectontwikkeling projectorganisatie bij warmte:
(eerste schil/fase):

- Publiek en / of privaat warmtebedrijf (dit kan een consortia of samenwerkingsverband van partijen zijn)
- Publieke en / of private warmtenetbeheerder
- Bronontwikkelaar (in vele gevallen is dit een consortia) of bronleverancier
- Gemeente(n) door het committeren van de warmtevraag

Projectplan

Per project wordt aan de hand van mijlpalen die corresponderen met de onderdelen in onderstaande figuur de voortgang gemonitord. Elk onderdeel in het schema is hieronder kort toegelicht.

- Netontwerp/haalbaarheidsonderzoek(warmte oplossingen): De beschikbaarheid van een technische oplossing, afgestemd met TenneT (indien van toepassing)
- Investeringsvoorstel: De vertaling van netontwerp naar de benodigde investering en de formele opdracht-verstrekking vanuit de gebiedsverantwoordelijke
- Basis/definitief ontwerp: technische (detail)uitwerking van het station
- Locatieonderzoek: alternatievenstudie en onderzoek om de geschiktheid van een locatie vast te stellen
- Grondverwerving: Getekende koop-, huur- of pachtovereenkomst voor de verkrijging van de grond/locatie (opstalrecht of eigendomsrecht)
- Aanbesteding: opdrachtverzoek naar marktpartijen om het (warmte)station te realiseren
- Ruimtelijk planproces: Bestemmingsplan procedure conform grondgebruik
- Afname overeenkomst: Contract m.b.t. levering en afname van warmte tussen warmteafnemer en warmteleverancier
- Toestemming en Vergunningen: Toestemming om te mogen bouwen en het station in gebruik te nemen
- Finale investeringsbeslissing: akkoord financiering
- Realisatie: bouwen van het station en oplevering van de uitbreiding (bouw station, verbinding)
- In Bedrijfsname: Het daadwerkelijk koppelen van de uitbreiding aan het net
- Tevens vindt per project monitoring en rapportage op risico's plaats. Dat gebeurt aan de hand van onderstaande overzichten.

Technisch	Ruimtelijk/juridisch	Financieel	Ontwikkelfase	Realisatie
Bronpotentie / leveranciers van bronnen in kaart hebben	Locatie warmtebronontwikkeling	Subsidie voor de warmtenetten	Finale investeringsbeslissing	Inbedrijfname
Basisontwerp potentieel warmtenet	Locatie warmte onderstations	Subsidie voor de duurzame warmteopwek	Bij geothermie: boring van de bron	Warmteproductie
Basisontwerp bronnen inzet / strategie (fasering van ontwikkeling)	Contractueel vastleggen: warmteleverings-overeenkomsten (WLO's)	Tussentijdse investerings-besluit	Ontwikkeling / aanleg van warmtenetten	Warmtelevering
Bron/putontwerp ontwikkelen	Vergunningen: Rijk: mijnbouwvergunning Provincie: omgevingsvergunning / milieuvergunning Gemeente: omgevingsvergunning / milieuvergunning			
	Contractueel vastleggen: aansluiting op elektranet			
	Grondverwerving			

Risico's	Planvorming (netbeheerder)	 Toelichting
	Ruimtelijk planproces	 Toelichting: kans op bezwaar aanwezig
	Vergunningen/ Toestemmingen/ Ontheffingen	 Toelichting
	Grondverwerving	 Toelichting
	Opstal (ZRO's)	 Toelichting: aantal eigenaren > 25
	Overeenkomst/contract	 Toelichting
	Overig	 Bijvoorbeeld: - Bron – bv vertraging ontwikkeling bron, geen toekenning van SDE++ ed. - Vraagontwikkeling – bv vertraging aanleg distributienetten door onvoldoende draagvlak

